

Lõimumine Eesti üldhariduskoolides

Tõnis Lukas (RiTo 16), haridus- ja teadusminister, Isamaa ja Res Publica Liit

Haridussüsteemis on integratsioonitegevuse peamine eesmärk tagada kõigile koolilõpetajaile võrdsed võimalused toimetulekuks Eesti ühiskonnas ning konkurentsivõimelisus edasistes õpingutes ja töajuturul.

Integratsioonitegevuses on kesksel kohal vene õppekeelega koolide eesti keele õpe – keel on sotsiaalse võrgustiku, ühiskonnapädevuse ja konkurentsivõimelisuse tekkimise vahend. Kuid keeleõpe ei ole kaugeltki ainus lõimimistegevus – oluline on ka huvitegevus, karjäärinõustamine, klassiväline tegevus ning sallivuse, kriitilise mõtlemise ja analüüsivõime arendamine õppekava läbiva teemana.

Käimasoleval õppeaastal on võimalik vene keeles keskharidust omandada 63 koolis, neist neli on erakoolid ja neli täiskasvanute gümnaasiumid. Kõikides koolides, kus 2007/2008. õppeaastal avati 10. klass, alustati või jätkatakse eestikeelse eesti kirjanduse kursuse õpetamist (29 koolis õpetati eesti kirjandust eesti keeles juba vähemalt 2006/2007. õppeaastal), sealjuures õpetatakse neist 17 koolis lisaks ettenähtud 10. klassile valikainete arvel eesti kirjandust ka 11. ja 12. klassis.

Kahes kolmandikus vene õppekeelega koolis on mitmeaastased eestikeelse aineõppe kogemused. Käimasoleval õppeaastal õpetatakse eesti keeles veel 23 ainet (sealhulgas väga erinevad valikained), neist populaarsemad on muusika (16 koolis), kehaline kasvatus (16 koolis), kunstiõpetus, ühiskonnaõpetus ja Eesti kultuurilugu (7 koolis). Eesti keeles õpetatakse vähemalt kahes koolis veel ajalugu, inimeseõpetust, matemaatikat, keemiat, meediat, riigikaitset, arvutiõpetust ja psühholoogiat. Lisaks gümnaasiumiastmes õpetatavatele ainetele on paljud vene õppekeelega koolid juurutanud põhikooli ulatuses vähemalt ühe aine õpetamise eesti keeles.

Eestikeelse aineõppe seaduses ettenähtust kiirem sisseviimine näitab, et koolid on protsessiga kaasa läinud, toetavad seda ning teevad kõik, et eestikeelset õpet aina rohkem pakkuda. Siiski mõjutab meie võimalusi järsult ühtlustada eesti keele õpetamise taset kõigis venekeelsete koolide põhikooliastmes ja ka lasteaedades üldine õpetajate järelkasvu vähesus. Just lasteaedadesse korraliku eesti keele õppe sisseviimine on paljude lastevanemate ootus.

Esimesed õnnestumised

Peale üldise tendentsi suurendada eestikeelsete ainete mahtu vene õppekeelega koolides on juba üht-teist eeskujut andvat.

- Tallinna kakskeelne haridusmudel eeldab valmidust õpetada riigikeeles põhikooli esimesest astmest kuni põhikooli lõpuni mitmeid praktilise kallakuga ja vähem teoreetilist laadi õppeaineid. Mudeli realiseerimiseks on Tallinna linn viimaste aastate jooksul korraldanud koolijuhtide seminare ning mahukaid õpetajate koolitusi.

- 27 venekeelset kooli on liitunud keelekümblusprogrammiga, mille piires jõuab aasta-aastalt rohkem õpilasi põhikooli lõputunnistuseni. 2007. aasta kevadel oli põhikoolilõpetajaid kolmest kümblusprogrammiga liitunud koolist, 2008. aastal on neid üheksast, 2009. aastal 16-st ja 2010. aastal 17 koolist. Need õpilased on eestikeelseks gümnaasiumiõppeks väga hästi ette valmistatud. Lisaks keeleõppele toimuvad keelekümblusklassides sageli ühisüritused eesti õppekeelega koolidega. Õpetajate täiendusõppes on suurt tähelepanu pööratud uusimate meetodikate kasutamisele ning sallivuse suurendamisele kogu õppekava ulatuses. Uuringud näitavad, et keelekümblusklasside õpilaste ja nende vanemate suhtumine eesti keelde, kultuuri ja Eesti ühiskonda on positiivsem kui tavaklasside õpilastel ja nende vanematel. Eriti populaarne on varane keelekümblus – seega on lapsevanemad huvitatud oma laste varasest keelekeskkonda lõimimisest. Kokku osaleb keelekümblusprogrammis sel õppeaastal ligi 4000 last.
- Loodud on Keelekümblusprogrammi Lastevanemate Liit, kuhu kuuluvad nii keelekümblusprogrammi kui ka mõne vene õppekeelega tavaklassi laste vanemad. Lastevanemate aktiivsus ja vajadus liituda eesti keele õppe tõhustamise nimel näitab uue suuna tekkimist ühiskonnas.
- Tartu Annelinna Gümnaasiumis algas eestikeelne õpe gümnaasiumiastmes 2002/2003. õppeaastal. Nüüd õpetatakse selles gümnaasiumis eesti keeles üheksat õppeainet: ajalugu, bioloogiat, eesti kirjandust, geograafiat, keemiat, kunsti, matemaatikat, muusikat ja ühiskonnaõpetust. Õpilased saavad valida, mis keeles üht või teist ainet õppida. Eestikeelne aineõpe mõjutab kindlasti eesti keele lõpueksami taset. Viimasel kahel õppeaastal oli riigieksami keskmine tulemus 89,8 (2006. aastal) ja 88,1 palli (2007. aastal). Ka kõigi riigieksamite keskmine (2006. aastal 69, 2007. aastal 71 palli), sealhulgas vene keele tulemused, on paranenud. See tähendab, et eesti keeles eksamite sooritamine ei ole õpitulemustele negatiivset mõju avaldanud, nagu venekeelses ajakirjanduses vahel hirmutatakse.

Suhtlemine tiheneb järjest

Eesti ja vene kodukeelega noorte soov ja vajadus omavahel suhelda ajendab kõige rohkem keelt õppima ning aitab Eesti ühiskonda lõimuda.

Järjest rohkem vene ja eesti õppekeelega koole vahetavad õpilasi ja õpetajaid. Näiteks Tallinna Mustamäe Realgümnaasium ja Tallinna Tehnikagümnaasium on korraldanud õpilaste nädalasi vahetusi, sealsed õpetajad käivad vastastikku tunde andmas, korraldatakse ühiseid integratsiooni-õppenõukogusid.

Tapa Gümnaasiumi ja Tapa Vene Gümnaasiumi õpetajad ning õpilased korraldavad pidevalt ühisüritusi. Samuti õpetavad Tapa eesti õppekeelega kooli õpetajad aineid vene õppekeelega kooli keelekümblusklassides. Sääraseid näiteid on palju.

Suurt tähelepanu on pööratud vene koolide noorte kaasamisele Eesti suurüritustesse. Vene õppekeelega koolidest osales sellel suvel laulu- ja tantsupeol üle kahekümne koori ja tantsurühma. Huvi tantsu- ja laulupeol osalemise vastu kasvab aasta-aastalt. Paljud vene

koolide noored käivad laulupeole saamise eesmärgil ka eesti koolide või muusikakoolide koorides laulmas.

Järjest rohkem vene koolide õpilasi osaleb Eesti Õpilasmavalitsuste Liidu töös. Liidus on moodustatud integratsiooni töörühm, mille peamine eesmärk on määrata lõimumise elluviimiseks esmatähtsad tööd ning koordineerida tegevusi selles vallas. Töörühma kuuluvad nii eesti kui ka vene õppekeelega koolide noored.

Vene koolide õpilased osalevad aktiivselt eestikeelsetel olümpiaadidel – paljudel juhtudel on olümpiaadidel osalemine keeleõppesoovi mõjutanud.

Muukeelne laps koolis

Eelmisel õppeaastal õppis eesti õppekeelega koolides 4606 muu kodukeelega õpilast. Kõige rohkem oli venelasi, kuid suurenenud on ka isamaale tagasipöörduvate ja uusimmigrantide hulk. Vajaduse korral koostatakse muukeelse lapse toetuseks individuaalne õppekava. See võimaldab ka eesti keele tõhusamat õpet, et õpilast võimalikult kiiresti õppeprotsessi lõimida. Samal ajal on oluline, et selline laps õpib oma klassiga koos kohe kooli saabumisest alates, sest just sellisel moel on võimalik tema huvitatust tõsta ja klassikaaslastel teda Eesti koolisüsteemi sulandumisel toetada.

Mitme aasta vältel on vastaval teemal koolitatud õpetajaid, välja antud info- ja metoodilisi materjale ning korraldatud seminare, kus õpetajad saavad kogemusi vahetada.

Lõimumisprotsessis on tähtis ka oma keele ja kultuuri väärtustamine. Koolidel on kohustus korraldada vähemuste emakeele õpet, kui lapsevanematelt on kogunenud vähemalt kümme avaldust. Esialgu on seda võimalust kasutanud ainult ukraina kogukond Sillamäe Kannuka Kooli juures.

Nii vene kui ka eesti õppekeelega koolide õpetajate täiendusõppesse on järjest rohkem viidud sisse multikultuurilisuse ja teises keeles õpetamise metoodika elemente. Pööratakse tähelepanu aktiivõppemetoodite, õppeainete integratsiooni, kõigi õpilaste õppeprotsessi kaasamise ja sallivuse suurendamise tähtsustamisele. Koolitustesse on lülitatud võimalus külastada erinevaid koole, kus on pikem kogemus selle valdkonnaga tegelemisel. Paljudesse vene õppekeelega koolide õpetajate täiendusõppe moodulitesse on lisatud suures mahus eesti keele õpe. Kõrgkoolidega koostöös on alustatud pilootprojekti, mille raames suunatakse üliõpilasi vene õppekeelega koolidesse eestikeelsete ainete õpetamise praktikale.

Tänapäeva avatud ja liikuv maailmas on keelteoskus, multikultuurilisus ja sallivus normaalsed ja tavapärased mõisted. Need sobivad ka Eesti koolidesse. Eesti keele õpe ja Eesti ühiskonda lõimumine on vene õppekeelega koolides tähtsustatud ja prioriteetne. Ka eesti õppekeelega koolid on näidanud avatust koostööle nii õpilaste kui ka õpetajate tasemel. Lõimumise edenemisele aitab paljuski kaasa õpetajate täienduskoolitus ning õpetajate ja õppurite suhtlemine erineva kodukeelega kaaslastega väljaspool õppeprotsessi.